

Adviezen en opmerkingen van de GAB bij de integrale concept verordening Wmo en Jeugdwet. Augustus 2016

Antwoorden op de vragen van de GASD:

1- Is deze integrale verordening een vooruitgang?

Deels wel. Een aantal adviezen van de GAB t.a.v. de vorige verordening zijn overgenomen.

2- Veroorzaakt deze verordening nieuwe problemen?

Waarschijnlijk niet, maar het lost niet alle problemen op dus het is een kans om de verordening in lijn met het VN verdrag te brengen en in lijn met nieuwe jurisprudentie.

Wij hebben de verordening en de toelichting getoetst aan:

- de uitgangspunten van het VN verdrag
- de preambule van de wet gelijke behandeling chronisch zieken en gehandicapten
- de bedoeling van de wetgever en de wetsgeschiedenis
- jurisprudentie over de Wmo 2007 en 2015
- de voorgaande verordening Wmo

3- Welke problemen worden er (nog) niet opgelost met deze verordening?

O.a. Eigen regie als uitgangspunt en de uitgangspunten en doelstellingen van het VN verdrag

4- Zijn er verbetervoorstellen te formuleren?

Ja, zie hieronder onze artikelsgewijze opmerkingen en adviezen bij de verordening en de toelichting.

Adviezen en opmerkingen bij de verordening

Artikel 1: begripsbepalingen

De definitie van algemeen gebruikelijke voorziening is veel beperkter dan in de huidige verordening. Wij adviseren de volgende definitie en criteria aan te houden (deze is afkomstig uit de jurisprudentie):

Algemeen gebruikelijke voorziening: een voorziening die adequate compensatie biedt, niet speciaal is bedoeld voor mensen met een beperking en die algemeen verkrijgbaar is en niet of niet veel duurder is dan vergelijkbare producten.

In de toelichting dienen de volgende vragen opgenomen te worden om te bepalen of een voorziening algemeen gebruikelijk is:

- 1) *Is de voorziening in de reguliere handel verkrijgbaar?*
- 2) *Is de prijs vergelijkbaar met die van soortgelijke producten die algemeen gebruikelijk worden geacht?*
- 3) *Is de voorziening specifiek voor beperkte personen ontworpen?*
- 4) *Zou een persoon als de aanvrager, maar dan zonder beperkingen, vermoedelijk van de voorziening gebruikmaken?*

Artikel 2: toegang algemene voorziening

Bij de beoordeling of een algemene voorziening in de individuele situatie een passende oplossing is dienen altijd de volgende aspecten onderzocht te worden (deze criteria zijn afkomstig uit de jurisprudentie):

- *is de algemene voorziening daadwerkelijk beschikbaar voor de cliënt?*
- *Kan de algemene voorziening door de belanghebbende financieel gedragen worden? (Dit moet worden getoetst obv het uitgangspunt van het VN verdrag hetgeen inhoudt dat mensen met een beperking in dezelfde positie moeten worden gebracht als mensen zonder beperking)*
- *biedt de algemene voorziening adequate compensatie?*

Wij adviseren deze criteria op te nemen in de toelichting.

Hoofdstuk 2: procedureregels

Het is in alle opzichten van relevante betekenis dat de cliënt heel goed op de hoogte is van de betekenis van een gesprek maar ook van de gang van zaken voor, tijdens en na het gesprek, wat de bedoeling is etc. Een zorgvuldige beschrijving van de procedure is noodzakelijk.

De GAB verwijst daarom naar de spelregels Wmo 2015 inzake het onderzoek, opgesteld door de ANBO in samenwerking met Wmo advocaat Matthijs Vermaat.

Wij adviseren deze spelregels op te nemen in de toelichting bij de verordening en bij elke aanvraag de spelregels onder de aandacht te brengen bij de burger.

Artikel 4: de melding

Wij adviseren de titel van dit artikel te wijzigen in: *melding en gesprek*. Het gaat immers voor het grootste gedeelte over het gesprek.

Wij missen een spoedprocedure voor acute situaties, bijv bij psychische problemen en bij jeugdzorg. Wij adviseren een spoedprocedure op te nemen in de verordening voor spoedeisende gevallen waarbij heel snel zorg of voorzieningen nodig zijn.

Artikel 4 lid 2

De GAB adviseert toe te voegen dat het gesprek zo mogelijk plaats heeft bij de cliënt thuis zodat er een totaalbeeld van betrokkene en zijn situatie verkregen kan worden.

Artikel 4 lid 3

Wij adviseren aan dit lid toe te voegen dat het college de cliënt wijst op de mogelijkheid van een gratis en onafhankelijke clientondersteuner.

Weliswaar staat dit in de toelichting, maar wij vinden het van dermate belang dat dit ook in de verordening moet worden genoemd.

- *De behoeften, persoonskenmerken en de voorkeuren van de cliënt*

Wij adviseren hier toe te voegen: *waarin het vertrekpunt de eigen regie van de cliënt is.*

-*De behoefte aan maatregelen ter ondersteuning van de mantelzorger van de cliënt*

De GAB merkt op dat mantelzorgers en hulp vanuit het sociaal netwerk boven gebruikelijk en vrijwillig van aard is en dat de te verlenen hulp niet verplicht kan worden.

Vandaar dat wij veel waarde er aan hechten dat ook in de verordening wordt opgenomen dat in het gesprek de mogelijkheden en de grenzen aan de belastbaarheid van mantelzorgers en hun ondersteuningsbehoefte worden onderzocht.

Zie ook het advies van Mezzo over de verordening 2015.
Dit was in de vorige verordening wel opgenomen maar is nu weggelaten.

Wij adviseren toe te voegen: *in het gesprek worden de mogelijkheden en de grenzen aan de belastbaarheid van mantelzorgers en hun ondersteuningsbehoefte onderzocht.*

Artikel 4 lid 4

De GAB vindt het terecht dat de mogelijkheid moet bestaan dat de cliënt afziet van een gesprek. Dit kan bijvoorbeeld zo zijn als een cliënt uitgebreid bekend is bij het college en alleen een vervanging van een voorziening aanvraagt.

Wel vindt de GAB het van belang dat het besluit om af te zien van een gesprek bij de cliënt moet liggen.

Wij adviseren dit duidelijk op te nemen in dit artikel of in de toelichting van dit artikel.

Artikel 5: het verslag

In de huidige verordening is de mogelijkheid opgenomen voor de cliënt om het verslag alleen te tekenen voor gezien, en niet te tekenen voor akkoord.

Wij willen deze mogelijkheid ook in deze verordening opgenomen zien.

Bij adviseren dit artikel als volgt te redigeren:

1. *Binnen 5 werkdagen na het gesprek verstrekt het college de cliënt een schriftelijke weergave van het gesprek, waarin tevens de resultaten van het onderzoek in duidelijke en heldere bewoordingen zijn weergegeven.*
2. *Opmerkingen of latere aanvullingen van de cliënt worden aan het verslag toegevoegd.*
3. *De schriftelijke weergave wordt zowel door of namens de gemeente en door of namens de cliënt voor gezien of voor akkoord ondertekend.*
4. *Door of namens cliënt wordt de ondertekende schriftelijke weergave van het gesprek binnen 5 werkdagen aan de contactpersoon waarmee het gesprek is gevoerd, geretourneerd.*
5. *Als de cliënt tekent voor gezien, kan hij tevens daarbij aangeven wat de reden is waarom hij niet akkoord gegaan is;*
6. *Als de cliënt van mening is dat hij in aanmerking komt voor een maatwerkvoorziening, kan hij dat aangeven op het door hem ondertekende verslag.*

Artikel 6: de aanvraag

In de Memorie van Toelichting op de Wmo 2015 wordt op de levensterreinen arbeid, onderwijs, wonen, mobiliteit, zorg en preventie een integrale aanpak bepleit: samenhang tussen Wlz, Zvw, Wmo, Jeugdwet en Participatiewet.

Tegen de achtergrond van het gestelde in de Memorie van Toelichting op de WMO 2015 rijst binnen de GAB de vraag op welke wijze en in welke vorm de afstemming van de betrokken aanvraag van de cliënt, met andere betrokken partijen en of andere regelingen, inhoud verkrijgt. Wellicht verdient het aanbeveling om artikel 6 van deze concept-verordening aan te vullen met een vierde lid.

Wij adviseren de volgende bepaling toe te voegen:

Eén coördinerend persoon dient de aanvraag af te stemmen met de cliënt zelf en met andere betrokken partijen en/of andere regelingen

Artikel 7: criteria voor een voorziening van maatschappelijke ondersteuning

Hier en in de toelichting wordt gesteld dat eerst de eigen kracht en hulp van anderen moet worden ingeschakeld voordat een maatwerkvoorziening kan worden verstrekt.

Wij willen hier benadrukken dat het niet de bedoeling is van de wetgever om de inzet van mantelzorg en sociale netwerk verplicht te stellen. Mantelzorger en hulp vanuit het sociaal netwerk is bovengebruikelijk en vrijwillig van aard en de te verlenen hulp kan niet verplicht worden.

Het moet wel in kaart worden gebracht.

Dit is een punt van constante aandacht om te monitoren hoe de gemeente hier in de praktijk mee om zal gaan.

In lid 1a wordt een hiërarchie in oplossingen opgesomd.

Het resultaat, eigen regie, zelfstandigheid en maatschappelijke participatie, kan worden bereikt, als van het begin af aan alle mogelijkheden besproken worden zonder een hiërarchie in oplossingen aan te brengen.

Wij adviseren deze uitleg toe te voegen bij de toelichting.

De GAB adviseert in de laatste zin toe te voegen:

*De maatwerkvoorziening levert een passende bijdrage aan het realiseren van een situatie waarin de cliënt in staat wordt gesteld tot **eigen regie**, zelfredzaamheid of participatie en zo lang mogelijk in de eigen leefomgeving kan blijven*

Artikel 9: criteria voor een persoonsgebonden budget

Lid 1:

Wij adviseren dit lid in overeenstemming te brengen met artikel 7 en *goedkoopst adequate individuele voorziening* te wijzigen in: *goedkoopst compenserende individuele voorziening*

lid 2,3 en 4:

Hierin wordt bepaald dat het college nadere regels stelt over de uitvoering van het pgb.

De GAB is bij uitstek (ervarings)deskundig op het gebied van de pgb regelingen.

De GAB vraagt om betrokken te worden bij de opstelling van nadere regels omtrent de uitvoering van het pgb.

Artikel 10: weigeringsgronden

1c: Wij adviseren toe te voegen:

of als de eerder verstrekte voorziening niet langer een oplossing biedt voor de behoefte van de cliënt aan maatschappelijke ondersteuning.

lid 2 b

Deze weergave levert binnen de GAB de volgende vraag op:

Waarom worden ADL-cluster woningen uitgesloten nu zij wel onder de werking van de WMO 2015 zijn komen te vallen?

3e: Wij adviseren toe te voegen:

of tenzij achteraf nog valt vast te stellen dat de verhuizing noodzakelijk was en het college de noodzaak, adequaatheid en passendheid van de voorzieningen en de gemaakte kosten achteraf nog kan beoordelen.

Artikel 12: bijdrage in de kosten voor maatschappelijke ondersteuning

Het is aan te bevelen dat in de verordening wordt opgenomen dat ook eigen bijdragen voor algemene voorzieningen gemeld worden aan het CAK in verband met de cumulatie van eigen bijdragen (Voor Wmo maatwerkvoorzieningen worden immers door het CAK reeds eigen bijdragen geïnd.) Belangrijk is de effecten van de verschillende eigen bijdragen op de koopkracht van burgers te beschouwen en ervoor te waken dat het heffen van bijdragen voor algemene voorzieningen burgers ervan weerhoudt er gebruik van te maken.

Wij adviseren eigen bijdragen voor algemene voorzieningen te melden aan het CAK zodat dit meegeteld kan worden bij de maximale periode bijdragen.

Lid 5b:

Blijkens de wetsgeschiedenis moet de hoogte van de bijdrage in de kosten van een algemene voorziening in de verordening worden geregeld (TK 2013-2014, 33 841, nr. 64, p.81). De CRvB concludeert hieruit dat de hoogte van de bijdrage in de kosten voor algemene voorzieningen in de Wmo-verordening moet zijn vastgelegd en het niet is toegestaan om de bevoegdheid tot het stellen van nadere regels hierover te delegeren aan het college. Ook een eventuele korting moet in de Wmo-verordening zijn geregeld, aldus de CRvB.CRvB 18-05-2016, nr. 15/5356 WMO15
Wij adviseren daarom om de hoogte van de eigen bijdrage voor algemene voorzieningen en een eventuele korting vast te leggen in de onderhavige verordening.

Lid 5c2:

De GAB ontvangt signalen uit de achterban over de enorme stijging van eigen bijdragen waardoor mensen in de financiële problemen komen.

Daarom pleit de GAB voor verlaging van de eigen bijdragen en onderschrijft zij de voorgestelde aanpassing van het college van mei jongstleden, waarin voorgesteld wordt om het marginale tarief te verlagen naar 7,5% en de mogelijkheid te onderzoeken van het aanleggen van een plafondbedrag.

Daarnaast adviseren wij de eigen bijdrage te baseren op het netto besteedbaar inkomen van de aanvrager en zijn/haar echtgenoot.

Als uitgegaan wordt van het bruto inkomen wordt geen rekening gehouden met de extra kosten die de aanvrager kwijt is aan hulpmiddelen en voorzieningen en zorg. Deze extra kosten kunnen oplopen tot duizenden euro's per jaar.

Artikel 13: kwaliteitseisen van voorzieningen

artikel 18: medezeggenschap

Onderstaand artikel is in beide artikelen verdwenen ten opzichte van de huidige verordening:

Onverminderd andere handhavingsbevoegdheden ziet het college toe op de naleving van deze eisen door periodieke overleggen met de aanbieders, een jaarlijks cliëntervaringsonderzoek, en het zo nodig in overleg met de cliënt ter plaatse controleren van de geleverde voorzieningen.

De GAB adviseert bovenstaande bepaling op te nemen in de conceptverordening.

Daarnaast adviseren wij dat in de verordening wordt opgenomen dat de gemeente naast periodieke overleggen met aanbieders en het jaarlijks cliëntervaringsonderzoek ook periodieke overleggen organiseert met de GASD en de GCR, lokale belangenbehartigers en cliëntenraden, om feedback te verkrijgen ten aanzien van de naleving van de medezeggenschapsregelingen.

Het zou naar de opvatting van de GAB tevens aan te bevelen zijn in de concept-verordening een bepaling op te nemen dat het beleid en verordeningen worden aangepast wanneer de evaluatie met de ingezetenen, cliënten en hun vertegenwoordigers, daartoe aanleiding geeft.

Artikel 14: verhouding prijs en kwaliteit levering voorzieningen door derden

- De aandachtspunten in de verordening gaan vooral in op de kwaliteit (professionaliteit) van de beroepskrachten (inclusief zelfstandig werkenden) en de arbeidsvoorwaarden van het personeel van aanbieders. Voor de vaststelling van een goede prijs-kwaliteit verhouding is echter ook de ervaren kwaliteit door cliënten en afstemming met informele zorgverleners uit het sociale netwerk van belang.
- In de concept verordening wordt nu alleen gesproken over aanbieders met personeel. De verordening dient ook de mogelijkheid te geven aan zzp-ers om hun werk te kunnen doen.

Wij adviseren bovenstaande aanvullingen op te nemen bij artikel 14.

Artikel 17: klachtregeling bij aanbieders van maatschappelijke ondersteuning

In de MvT van de Wmo 2015 staat dat cliënten in beginsel moeten kunnen klagen over alles wat hen niet aanstaat in de manier waarop zij zich bejegend voelen. Dit kunnen dus ook klachten richting gemeente zelf zijn over het gedrag van een gemeenteambtenaar, of over het verloop van het gesprek.

In de toelichting wordt verwezen naar de algemene wet bestuursrecht, maar deze regeling is naar onze mening niet laagdrempelig genoeg.

De GAB is groot voorstander van een lokale ombudsfunctie, zodat eventuele geschillen tussen cliënt en gemeente op een laagdrempelige manier aan de voorkant opgelost kunnen worden, en de gang naar de rechter in zoveel mogelijk situaties voorkomen kan worden (zie ook het advies van staatssecretaris van Rijn in de brief van 6 juni 2016).

De GAB adviseert om de onderzoeksopzet voor een lokale ombudsfunctie zoals deze in juni jongstleden door het college is voorgelegd aan de gemeenteraad, zo snel mogelijk uit te voeren.

Adviezen en opmerkingen bij de toelichting

Algemene toelichting

de laatste zin luidt: *de aard en omvang van de voorzieningen die de gemeente treft, bepaalt de gemeente (maatwerk).*

Ons inziens is dit uitgangspunt eenzijdig en aanbodgericht, en niet overeenkomstig de wet.

Volgens de wet en jurisprudentie moeten de aard en omvang van de voorzieningen en de gekozen oplossingen in samenspraak met de cliënt worden bepaald, op basis van zijn individuele omstandigheden en voorkeuren. Alleen dan kan er maatwerk worden geleverd.

De GAB adviseert de geciteerde zin aan te passen zoals hierboven aangegeven.

Artikel 1

Algemeen gebruikelijke voorziening:

de GAB adviseert hier de volgende vragen op te nemen om te bepalen of een voorziening algemeen gebruikelijk is (deze criteria zijn afkomstig uit de jurisprudentie):

- 1) Is de voorziening in de reguliere handel verkrijgbaar?
- 2) Is de prijs vergelijkbaar met die van soortgelijke producten die algemeen gebruikelijk worden geacht?
- 3) Is de voorziening specifiek voor beperkte personen ontworpen?
- 4) Zou een persoon als de aanvrager, maar dan zonder beperkingen, vermoedelijk van de voorziening gebruikmaken?

Algemene voorziening:

De GAB adviseert in de toelichting van artikel 1 en in artikel 2 het volgende op te nemen:

Bij de beoordeling of een algemene voorziening in de individuele situatie een passende oplossing is dienen altijd de volgende aspecten onderzocht te worden (deze criteria zijn afkomstig uit de jurisprudentie):

- is de algemene voorziening daadwerkelijk beschikbaar voor de cliënt?
- Kan de algemene voorziening door de belanghebbende financieel gedragen worden? (Dit moet worden getoetst obv het uitgangspunt van het VN verdrag hetgeen inhoudt dat mensen met een beperking in dezelfde positie moeten worden gebracht als mensen zonder beperking)
- biedt de algemene voorziening adequate compensatie?

Melding:

Hier staat: *Een onderzoek volgt niet als de cliënt alleen informeert naar de beschikbaarheid van een algemene voorziening of aangeeft gebruik te willen maken van een algemene voorziening.*

Dan kan er echter juist een hulpvraag achter schuilgaan en zou er hulpvraagverduidelijking plaats moeten vinden. Misschien is de cliënt een zorgmijder, of is hij niet op de hoogte van de mogelijkheden van maatschappelijke ondersteuning, terwijl hij die wel nodig zou kunnen hebben.

De GAB adviseert bij de melding altijd na te gaan welke zorgbehoefte er is door middel van hulpvraagverduidelijking.

Artikel 3:

In de toelichting staat: *De burger heeft recht op een duidelijk beeld van het aanbod van individuele voorzieningen binnen de gemeente.*

De GAB vraagt waar de burger deze informatie over het aanbod van individuele voorzieningen kan vinden? Dit artikel toont alleen beschikbare, *algemene* voorzieningen.

Artikel 4:

in de toelichting staat: *het belangrijkste uitgangspunt is de eigen regie van de cliënt.*

De GAB onderschrijft dit uitgangspunt van harte en wil het volgende eraan toevoegen: *conform het VN verdrag artikel 19 en de preambule van de wet gelijke behandeling chronisch zieken en gehandicapten.*

Verderop in de toelichting bij artikel 4 stelt de gemeente dat: *de eigen kracht van de cliënt voorop staat.*

Dit komt niet overeen met het eerdere uitgangspunt van eigen regie van de cliënt.

Omdat de begrippen eigen regie en eigen kracht heel vaak door elkaar gehaald worden maar elk een eigen betekenis hebben, willen we dit hieronder nader toelichten.

De GAB adviseert deze toelichting bij eigen regie en eigen kracht op te nemen in de verordening.

Uitleg onderscheid eigen regie eigen kracht in toelichting

Ieder mens moet in staat gesteld worden zijn eigen leven te leiden, eigen keuzes te maken en mee te kunnen doen in de samenleving, ook mensen die levenslang en levensbreed een beperking hebben. Dat iemand afhankelijk is van ondersteuning daarbij mag niet betekenen dat een ander invult wat iemand wil. Eigen regie strekt zich uit over alle levensterreinen, maatschappelijke rollen en relaties die iemand aangaat. Zo staat het ook in het VN-verdrag, dat uitgaat van de intrinsieke waarde van ieder mens. Om deze waardigheid tot zijn recht te laten komen, moet die waardigheid, die samenhangt met eigen regie, zelf steeds het startpunt van alle beleid zijn.

Definitie eigen regie: eigen regie wil zeggen dat je als mens alle vrijheid en onafhankelijkheid hebt en zelf kiest hoe jij je leven inricht

Onderscheid eigen regie en eigen kracht:

Eigen regie gaat uit van wat iemand wil met zijn leven. Eigen kracht gaat over de mogelijkheden die iemand heeft zijn problemen aan te pakken samen met het eigen netwerk. Wat iemand wil, is ruimer dan waartoe iemand zelf, samen met zijn netwerk in staat is of wat iemand kan realiseren. Om eigen regie te kunnen voeren moet er wel beroep gedaan worden op eigen kracht. Wanneer echter alleen uitgegaan wordt van eigen kracht loopt men het risico voorbij te gaan aan wat iemand wil. Eigen regie is dus wat anders dan het zelf regelen en organiseren van het invullen van je eigen leven.

In de toelichting bij artikel 4 wordt vermeld dat de cliënt voorafgaand aan het gesprek geïnformeerd wordt over de mogelijkheid van gratis cliëntondersteuning. Deze bepaling refereert aan een

amendement dat is aangenomen door de Tweede Kamer (verwerkt in artikel 2.3.2, derde lid van de Wmo 2015).

Er is nog een amendement over cliëntondersteuning door de Tweede Kamer aangenomen, dat niet als bepaling is opgenomen in deze verordening. Dit amendement regelt dat cliëntondersteuning onafhankelijk moet zijn (zoals verwerkt in de Wmo 2015, artikel 1.1.1). Onafhankelijk houdt in dat de cliënt erop moet kunnen vertrouwen dat de ondersteuning die door of vanwege de gemeente geboden wordt om een cliënt bij te staan tijdens de besluitvorming over de toekenning van een maatwerkvoorziening of persoonsgebonden budget volledig onafhankelijk is van het besluit dat de gemeente uiteindelijk neemt om een cliënt wel of niet een maatwerkvoorziening of persoonsgebonden budget toe te kennen. Mocht de cliënt twifelen aan de objectiviteit van de cliëntondersteuner, mag hij de gemeente daarop wijzen en vragen om een andere ondersteuner. Het is zeer aan te raden om deze bepaling in de verordening toe te voegen om een compleet overzicht te geven van de rechten van de cliënt.

Daarom adviseren wij in de toelichting bij de informatie over de gratis cliëntondersteuning de volgende zin toe te voegen:

Mocht de cliënt twifelen aan de objectiviteit van de cliëntondersteuner, mag hij de gemeente daarop wijzen en vragen om een andere ondersteuner.

In de toelichting bij artikel 4 volgt een opsomming van onderwerpen die aan bod komen tijdens het gesprek.

Wij adviseren het onderwerp onder j) als volgt aan te vullen: *De Wmo 2015 is voor iedereen toegankelijk, ongeacht inkomen of vermogen. De cliënt is niet verplicht gegevens over zijn financiële positie te overleggen.*

Artikel 7 lid 2:

Het tweede lid geeft aan dat de gemeente de goedkoopst compenserende voorziening kan verlenen. Dit wordt bepaald door objectieve maatstaven. Compenserend betekent: volgens deze objectieve maatstaven nog toereikend.

De GAB vindt dit minimaliserend beleid en geen optimaliserend beleid. En wat is volgens objectieve maatstaven nog toereikend voor wat? Het gaat er om dat de cliënt eigen regie heeft, kan participeren en zelfredzaam kan zijn.

De GAB adviseert dit criterium op te nemen.

Artikel 10

1a:

De GAB vraagt wat dit betekent dit als de cliënt de voorziening via een andere wettelijke regeling niet krijgt?

1c: de GAB adviseert toe te voegen:

of als de eerder verstrekte voorziening niet langer een oplossing biedt voor de behoefte van de cliënt aan maatschappelijke ondersteuning.

3^e: de GAB adviseert toe te voegen:

of tenzij achteraf nog valt vast te stellen dat de verhuizing noodzakelijk was en het college de noodzaak, adequaatheid en passendheid van de voorzieningen en de gemaakte kosten achteraf nog kan beoordelen

Artikel 17

Om zorgvuldig toe te zien op de naleving van klachtregelingen van aanbieders, adviseren wij ook input te vragen van de GASD/GCR, lokale belangenbehartigers en cliëntenraden. Zij kunnen de signalen van hun achterban inventariseren en aan de gemeente terugkoppelen.

De GAB adviseert de volgende criteria op te nemen ten aanzien van klachtenregeling:
De klachtafhandeling dient laagdrempelig, herkenbaar, toegankelijk, onafhankelijk en transparant te zijn.

Ook dient duidelijk te zijn waar cliënten terecht kunnen als hun klacht bij een aanbieder niet goed is afgehandeld (bijvoorbeeld een verzoek tot handhaving).
Wij adviseren om hiervoor een onafhankelijke partij in het leven te roepen. Dus een andere partij dan de gemeente of de aanbieder zelf. Ook vormen van alternatieve geschillenbeslissing of mediation kunnen hierbij in overweging worden genomen.

Artikel 18

Wij vinden het van belang dat er in de medezeggenschap wordt geregeld dat cliënten vroeg in het besluitvormingsproces worden betrokken, dat zij de informatie en ondersteuning krijgen die nodig is om hun medezeggenschap effectief te kunnen uitoefenen.

De GAB adviseert dit op te nemen in de toelichting.

De GAB adviseert om zorgvuldig te bekijken wat de gevolgen van de medezeggenschapsregeling zijn voor kleine aanbieders. Hiervoor zijn wellicht andere vormen van medezeggenschap denkbaar.